

ТЕОРІЯ І МЕТОДИКА ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ

УДК: 378.147:[37.011.3-051:78]:004(075.8)

DOI <https://doi.org/10.5281/zenodo.14955824>

Формування професійної компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва засобами цифрових технологій в сучасній науці і практиці

Мельник Христина Петрівна

здобувач II курсу третього освітнього ступеня «доктор філософії» спеціальності 011 освітні, педагогічні науки Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка, Україна, <https://orcid.org/0009-0009-8167-9396>

Прийнято: 18.01.2025 | Опубліковано: 29.01.2025

Анотація. У науковому дослідженні розглянуто теоретичні засади формування професійної компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва засобами цифрових технологій. Проаналізовано сучасні підходи до визначення сутності професійної компетентності педагога-музиканта. Охарактеризовано роль цифрових технологій у професійній підготовці майбутніх учителів музичного мистецтва. Розглянуто особливості використання мультимедійних засобів та спеціалізованого програмного забезпечення в освітньому процесі.

Метою є теоретичний аналіз особливостей формування професійної компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва засобами цифрових технологій у сучасних умовах розвитку вищої педагогічної освіти.

Методи: теоретичний аналіз науково-педагогічної літератури, систематизація та узагальнення наукових положень щодо формування професійної компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва,

вивчення досвіду використання цифрових технологій у музично-педагогічній освіті.

Ключові слова: професійна компетентність, цифрові технології, майбутні учителі музичного мистецтва, мультимедійні засоби, музично-педагогічна освіта, інформаційно-комунікаційні технології.

Formation of professional competence of future music art teachers by means of digital technologies in modern science and practice

Melnyk Khrystyna

2nd year student of PhD specialty 011 Educational Pedagogical Sciences Ivan Ohienko Kamianets Podolskyi National University, Ukraine, <https://orcid.org/0009-0009-8167-9396>

Abstract. *The scientific study examines the theoretical principles of the formation of professional competence of future teachers of music using digital technologies. Modern approaches to determining the essence of the professional competence of a teacher-musician are analyzed. The role of digital technologies in the professional training of future teachers of music is characterized. The features of the use of multimedia tools and specialized software in the educational process are considered.*

The goal is a theoretical analysis of the features of the formation of professional competence of future teachers of music using digital technologies in modern conditions of the development of higher pedagogical education.

Methods: theoretical analysis of scientific and pedagogical literature, systematization and generalization of scientific provisions on the formation of professional competence of future teachers of music, study of the experience of using digital technologies in musical and pedagogical education.

Keywords: professional competence, digital technologies, future teachers of music, multimedia tools, music and pedagogical education, information and communication technologies.

Постановка проблеми. Основним завданням закладів вищої педагогічної освіти залишається підготовка фахівців, здатних досягти високого рівня професійної компетентності. Головним пріоритетом у розвитку системи професійно-педагогічної освіти є забезпечення відповідності сучасним стандартам якості підготовки освічених та компетентних учителів.

Не є секретом, що значна частина випускників українських закладів вищої освіти стикається з проблемами конкурентоспроможності на ринку праці. Це свідчить про недостатню орієнтованість навчального процесу на практичну підготовку. Тривалий дефіцит висококваліфікованих викладачів музичного мистецтва, які мають глибокі знання у своїй сфері, готові до безперервного розвитку та ефективної комунікації в освітньому середовищі, вказує на актуальність підготовки таких спеціалістів. Їх здатність організовувати освітній процес із застосуванням компетентнісного підходу є критично важливою умовою для формування ключових навчальних компетентностей учнів.

Аналіз публікацій свідчить про значний інтерес дослідників до проблеми підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва. Питання формування професійної компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва досліджували такі науковці, як Л. Гаврілова, М. Мороз, Л. Пастушенко, Т. Пухальський та інші. Різноманітні аспекти музично-виконавської підготовки здобувачів вищої музично-педагогічної освіти розглядали у своїх роботах І. Барановська, О. Бордюк, Л. Варнавська, М. Вікторова, О. Горбенко, В. Кузьмічова, Т. Пляченко.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Попри значний прогрес у використанні цифрових технологій у музичній освіті, залишаються аспекти, які потребують подальших досліджень. також,

недостатньо вивчено, як цифрові інструменти впливають на розвиток креативного мислення студентів, їхню здатність до імпровізації та самостійного музичного аранжування. Також поєднує комплексний аналіз ефективності використання мультимедійних засобів та програмного забезпечення у підготовці майбутніх учителів музичного мистецтва, особливо щодо інтерактивних методів викладання сольфеджіо та теорії музики.

Дослідження акцентує увагу на значущих мультимедійних ресурсах, спеціалізованому програмному забезпеченні та інтерактивних платформах для вдосконалення педагогічної підготовки. Подальші дослідження можуть бути спрямовані на розробку методичних засад використання конкретних цифрових технологій у професійній підготовці майбутніх учителів музичного мистецтва. Очікуваним результатом є формування рекомендацій щодо ефективного застосування цифрових технологій у музично-педагогічній освіті, що сприятиме підвищенню якості викладання музичного мистецтва.

Виклад основного матеріалу. Сучасні науково-педагогічні дослідження пропонують різноманітні підходи до визначення змісту та сутності професійної компетентності викладачів музичного мистецтва. Наприклад, Л. Пастушенко вважає, що професійна компетентність музиканта-педагога є «сукупністю взаємопов'язаних рис особистості, яка включає ґрунтовні теоретичні знання, практичні навички, здатність їх застосовувати в професійній діяльності, креативно вирішувати проблемні ситуації, нести відповідальність за результати своєї роботи, а також прагнення до професійного розвитку шляхом постійного самовдосконалення, самоосвіти та саморозвитку» [11, с. 189].

Інший сучасний дослідник, Т. Пухальський, трактує професійну компетентність учителя музики як «інтегративну категорію, що передбачає гармонійне поєднання знань, умінь, навичок, побудованих на особистісно орієнтованих засадах, а також професійного досвіду, що загалом визначає здатність до ефективної музично-педагогічної діяльності, творчої реалізації та неперервного професійного самовдосконалення» [13, с. 80–81].

На думку М. Мороз, професійна компетентність учителя музичного мистецтва постає як «система професійних і особистісних якостей, яка базується на знаннях теорії, практичних навичках, досвіді в мистецькій і психолого-педагогічній сферах, а також ціннісних орієнтирах, і відображає здатність до інноваційної педагогічної діяльності, інтеграції культурологічних і етнокультурних підходів» [10, с. 136].

Таким чином, дослідники сходяться на тому, що професійна компетентність майбутніх учителів музики пов'язана із системним поєднанням знань, умінь, навичок і досвіду, яке забезпечує ефективне виконання завдань у закладах освіти. Підсумовуючи, професійну компетентність учителя музичного мистецтва можна визначити як комплексну категорію, що включає знання, уміння, навички, досвід, особистісні риси, ціннісні орієнтири, сформовані в процесі вивчення фахових дисциплін у закладах освіти, і вимагає здатності до творчої, виконавської та педагогічної діяльності.

В умовах цифровізації освіти особливого значення набуває формування цифрової компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва. Сучасний педагог-музикант повинен володіти навичками роботи з цифровими освітніми ресурсами, музичними редакторами, програмами для створення аранжувань, засобами мультимедіа.

Цифрові технології відкривають нові можливості для організації музично-педагогічної діяльності. Використання спеціалізованих музичних програм дозволяє створювати інтерактивні завдання для розвитку музичного слуху, почуття ритму, музичної пам'яті. Мультимедійні презентації, відеозаписи концертів, майстер-класів збагачують навчальний процес та підвищують мотивацію учнів.

Мультимедійні засоби, що активно застосовуються в процесі формування професійної компетентності майбутніх викладачів музики, сприяють розвитку творчих здібностей студентів як під час занять, так і під час самостійної роботи. Оволодіння простими програмами для створення мультимедійних презентацій

(PowerPoint, ProShow Producer, Kingsoft Presentation Free тощо), програм для монтажу відео, створення слайд-шоу та додавання текстових елементів (Windows Movie Maker, Movavi Video Suite тощо), а також інструментів для випуску рекламних матеріалів і розробки веб-ресурсів (Microsoft Publisher) відкриває широкі можливості для творчості із використанням мультимедійного контенту, особливо під час вивчення дисциплін музично-історичного напрямку. Окрім цього, мультимедійні технології надають унікальну можливість створювати музику за допомогою комп'ютера, що формує окремий напрям музичної діяльності – комп'ютерну музику та музично-комп'ютерні технології.

Для організації та проведення занять із теорії музики та сольфеджіо ефективним є застосування різноманітних цифрових ресурсів та програмного забезпечення. Серед таких інструментів можна виділити Filmora, MiniTool uTube Downloader, Savefrom.net, Youtubemp4, Keeepvid, Download Youtube Videos, Free Cam, Edpuzzle, а також інтерактивні матеріали, такі як інтерактивні зображення та плакати на платформі Padlet чи ThingLink. Ці сервіси дозволяють додавати текстові анотації, посилання на інші ресурси, відео чи зображення, що значно збагачує освітній процес.

Особливу увагу варто приділити підготовці майбутніх педагогів у галузі музики. Використання зазначених інструментів сприяє створенню якісних навчальних матеріалів для уроків теорії музики та сольфеджіо, що охоплюють:

- відеоматеріали з опер, балетів, концертів та мюзиклів, а також фрагменти з документальних і художніх фільмів, присвячених композиторам;
- візуальні ресурси, включаючи портрети відомих музикантів, знімки меморіальних музеїв і документальні фото;
- аудіофайли з музичними творами та піснями;
- літературні тексти, що поглиблюють розуміння музики, включаючи поезію, прозу, листи чи спогади;
- інтерактивні вправи: тести, контрольні запитання та завдання, що розвивають глибше осмислення матеріалу [1].

Інформаційні технології також дозволяють слухати один і той самий музичний твір у різних виконаннях, порівнюючи інтерпретації. Наприклад, в арії з опери С. Гулака-Артемівського «Запорожець за Дунаєм» представлені на YouTube у різних стилях (академічному, народному, естрадному) та виконаннях (соло, ансамблі). Це сприяє розвитку навичок музичного аналізу та критичного мислення, даючи можливість учням аргументовано висловлювати свої музичні вподобання.

У сучасній практиці музично-педагогічної освіти важливе місце посідає використання спеціалізованого програмного забезпечення. Розглянемо основні типи програм, які можуть бути ефективно використані в професійній діяльності вчителя музичного мистецтва.

Аудіоредактори (звукові редактори) є базовим інструментом для роботи з музичною інформацією. Принцип їх роботи базується на візуальному відображенні звукової хвилі у вигляді графічної обвідки, що відповідає амплітуді аудіосигналу. Основне призначення аудіоредакторів полягає в записі та монтажі музичних композицій, створенні фонового музичного супроводу, озвучуванні відеоматеріалів та реставрації старих записів.

Функціональні можливості аудіоредакторів дозволяють вчителю музичного мистецтва виконувати широкий спектр завдань у навчальній та виховній роботі. Стандартний набір інструментів включає функції копіювання, вставки, вирізання та збереження фрагментів аудіофайлів. Особливу цінність для педагогічної практики становлять можливості зміни висоти тону та темпу музичних композицій, що дозволяє адаптувати фонограми під вокальні можливості учнів та творчих колективів. Важливою функцією також є можливість видалення вокальної партії з пісні для створення інструментального супроводу.

Серед професійних аудіоредакторів варто виділити Sony Sound Forge – потужний інструмент з широкими можливостями обробки звуку. Програма відзначається високоякісними алгоритмами, зручним інтерфейсом та

підтримкою додаткових модулів ефектів. Sony Sound Forge дозволяє здійснювати запис цифрового звуку, редагування та монтаж аудіофайлів, шумозниження, конвертацію форматів та реставрацію старих записів.

Інший професійний аудіоредактор – Adobe Audition – надає комплексні можливості для запису, мікшування та мастерингу аудіозаписів. Програма підтримує багатоканальний запис, що дозволяє створювати багатоголосні композиції. Adobe Audition містить широкий набір ефектів обробки звуку: реверберацію, хорус, еквалайзер, компресор тощо [15].

Враховуючи високу вартість професійних програм, оптимальним рішенням для вчителів музичного мистецтва може стати безкоштовний аудіоредактор Audacity. Незважаючи на відсутність плати за використання, функціональність програми наближається до професійних аналогів. Audacity підтримує багатодоріжковий режим роботи, має інструменти частотної корекції та шумозниження. Додатковими перевагами є простий інтерфейс та наявність україномовної версії.

Окрему категорію програмного забезпечення становлять віртуальні студії (секвенсори), призначені для створення музики та аранжувань. Секвенсори дозволяють здійснювати послідовний запис декількох аудіопартій з можливістю подальшого редагування параметрів звучання - висоти, гучності, тембру. Такі програми зазвичай включають широкий набір аудіоефектів, цифрових мікшерів та віртуальних синтезаторів.

Прикладом професійної віртуальної студії є Steinberg Cubase [14, с. 23], яка забезпечує можливості багатоканального запису, обробки та мікшування звуку на стандартному комп'ютері. Програма відзначається розширеними можливостями редагування музичних нюансів та підтримкою додаткових модулів. Використання Steinberg Cubase вимагає від користувача ґрунтовних знань у галузі звукозапису, музичної теорії та комп'ютерного програмування.

Використання описаного програмного забезпечення значно розширює можливості вчителя музичного мистецтва у навчальній, виховній та творчій

діяльності. Аудіоредактори та віртуальні студії стають незамінними інструментами для підготовки навчальних матеріалів, організації мистецьких заходів та роботи з творчими колективами. Водночас важливо підкреслити, що ефективність застосування цих програм безпосередньо залежить від рівня професійної підготовки педагога та його готовності до постійного самовдосконалення в галузі музично-комп'ютерних технологій.

Таким чином, сучасне програмне забезпечення для роботи з музичною інформацією надає майбутньому вчителю музичного мистецтва широкий спектр інструментів для професійної діяльності. Вибір конкретних програм має здійснюватися з урахуванням їх функціональних можливостей, вартості та відповідності потребам педагогічного процесу. Особливу увагу варто приділяти формуванню необхідних компетентностей для ефективного використання програмного забезпечення в навчальній та творчій діяльності.

Висновки. Успіх майбутньої роботи вчителя музичного мистецтва значною мірою залежить від фундаменту, закладеного в закладі вищої освіти. Використання цифрових технологій дозволяє модернізувати систему професійної підготовки, забезпечити її відповідність сучасним вимогам та потребам освітньої практики.

Таким чином, формування професійної компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва в сучасних умовах потребує системного впровадження цифрових технологій у освітній процес. Цифрові освітні ресурси та технології розширюють можливості для теоретичної та практичної підготовки студентів, сприяють індивідуалізації навчання, підвищують його ефективність.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Барановська І. Г., Мозгальова Н. Г., Барановський Д. М., Бордюк О. М. Використання засобів ІКТ у процесі дистанційного навчання майбутніх учителів музичного мистецтва. Наукові записки: збірник наукових статей. Київ: Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова. Випуск СЛ (150). 2021. С. 21-37.

2. Бордюк О. М. Трансверсальний підхід у системі фахової підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва засобами цифрових технологій. Науковий часопис Українського державного університету імені Михайла Драгоманова. Серія 14: Теорія і методика мистецької освіти. Випуск 31. 2024. С. 45-54.

3. Варнавська Л. І. Комп'ютерні технології: можливості використання в музичній освіті. Педагогіка вищої та середньої школи. 2012. Вип. 36. С. 160-165.

4. Вікторова М. Професійна спрямованість учителя музики – основа його педагогічної діяльності. Витоки педагогічної майстерності. Серія: Педагогічні науки. Вип. 9. 2012. С. 30-34.

5. Гаврілова Л. Г. Професійна компетентність майбутніх учителів музики як педагогічний феномен. Духовність особистості: методологія, теорія і практика. Вип. 2. 2017. С. 71-82.

6. Гайворонська А. А. Незабутнє ім'я класика української музики (до 200-річчя від дня народження С. С. Гулака-Артемівського). Архіви України. № 2. 2013. С. 128-132.

7. Горбенко О. Педагогічні умови інструментально-виконавської компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва. Наукові записки: Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка. Серія: Педагогічні науки. Вип. 139. 2015. С. 135-139.

8. Гуральник Н. П. Історія музичної освіти України: курс лекцій для студентів музичних спеціальностей ВОЗ мистецького спрямування. 2-е вид., виокремлено та конкретизовано історичний дискурс. Київ: вид-во НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2015. 31 с.

9. Кузьмічова В. А., Богачова-Білоус Т. Ю. Деякі аспекти формування вокальної компетентності майбутніх вчителів музичного мистецтва. International Electronic Scientific and Practical Journal «WayScience». 2021. С. 319-320.

10. Мороз М. Теоретичні та методичні основи формування професійної компетентності майбутніх учителів музики в процесі фахової підготовки у педагогічному коледжі: дис. докт. пед. наук: 13.00.04. Житомир, 2020. 398 с.

11. Пастушенко Л. А. Педагогічна технологія розвитку професійної компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва у вищих мистецьких навчальних закладах: дис. канд. пед. наук: 13.00.04. Рівне, 2017. 244 с.

12. Пляченко Т. М. Формування фахових компетентностей майбутнього вчителя музичного мистецтва на заняттях з музично-інструментальних дисциплін. Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 14: Теорія і методика мистецької освіти. Вип. 18. 2015. С. 146-150.

13. Пухальський Т. Д. Формування професійної компетентності майбутнього учителя музики засобами диригентсько-хорових дисциплін: дис. канд. пед. наук: 13.00.04. Київ, 2019. 307 с.

14. Akhrorov K. K. Forms and methods of applying Sibelius, Auralia, Steinberg Cubase programs in improving teaching methodology in music education. Journal of Learning on History and Social Sciences, 1(2). 2023. P. 20-25.

15. Wang X. Design of Vocal Music Teaching System Platform for Music Majors Based on Artificial Intelligence. Wireless Communications and Mobile Computing. 2022.